

AMERİKA'DA BİTKİSEL İLAÇ

HERBAL MEDICINE IN AMERICA

Varro E. TYLER *

Çeviren

Solmaz DOĞANCA

Bitkiler ve bitkisel ürünler Amerika'da oldukça büyük bir pazardır, fakat bunların eczanelerde satışı yaygın değildir. 1985 yılında 200 milyon dolarlık satışın büyük bir kısmı sağlıklı besin dükkânları olarak adlandırılan yerlerde yapılmıştır. Bunun nedeni yürürlükte bulunan federal kanunların etiketler üzerinde etkili olduğunu belirten iddialarla bitkilerin ilaç olarak satılmasını yasaklamasıdır. Eğer böyle iddialar yapılırsa, Federal Gıda ve İlaç Kurulunu tatmin etmek için ilaç başına yaklaşık 100 milyon dolar tutarındaki işlemlerle etkisi ispatlanmalıdır. Ancak patent korunması sağlanamayan bir ürün için kimse bu kadar para harcamaya istekli olmayacağından, bitkiler başlıca «sağlıklı besin» dükkânlarında olmak üzere, sadece ürünün adı etiketlenerek satılır. Bu dükkânlarda bitkilerin kullanılışlarını açıklayan kaynaklar da bulunmaktadır. Bunların çoğu bilimsel ve klinik çalışmalarla doğrulanmadığından ve ürünlerin satışını arttırmak için yapıldığından geçersizdir. Sadece bu tip kaynakların satışı geçen yıl 33 milyon doları bulmuştur.

Besinlerle ilgili kanunlar ve kurallar, doğal olarak satış öncesinde etkili olduklarına dair ispat gerektirmediğinden, bazı imalatçılar bitkisel ürünleri besleyiciler, ilave besin, besleyici ürünler

* School of Pharmacy and Pharmacal Sciences, Purdue University Planta Medica, No. 5, 426 (1986).

** Marmara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, Nişantaşı - İstanbul.

veya sadece besin olarak pazarlamağa çalışırlar. Bu tip hilelerin son örneklerinden biri alfa-amilaz inhibitörlerini veya nişasta blokerlerini içeriyordu. Üreticiler bu ürünlerin fasulyeden elde edildiğini ve besin olarak satılabileceğini iddia ettiler. Sonunda federal mahkeme farmakolojik açıklamalara dayanarak ürünlerin gerçekte ilaç olduğuna karar verdi. Nişasta blokerleri de piyasadan çekildi.

Satış artışını sağlayan diğer bir plan da çok az miktarlarda birkaç çeşit bitkiyi standart multivitamin-mineral preparatları ile karıştırmak ve sonra ürünler hakkında bitkisel içeriklerine dayanan mübalağalı iddialarda bulunmaktır. Bu tip ürünler en fazla hafifçe laksatif veya diüretik etkiye sahiptirler fakat mübalağalı reklam edilirler ve yüksek fiyatla satılırlar.

Amerikan bitki endüstrisinde kalite kontrol genellikle çok yetersizdir. Ginseng ürünlerinin daha ucuz ilaçlarla az ya da çok miktarda düzenli bir şekilde karıştırıldığı görülmüştür. Bitkilerin taşıdığı veya yanlış tanısına sık rastlanmaktadır ve hayvan testlerinde toksik olduğu ortaya çıkan bitkiler sınırlandırmadan satılmaya devam edilmektedir. Bazı tüketici kökenli gruplar ve sorumlu yayınlar endişelerini dile getirmişler fakat girişimleri yeterli olmamıştır.

Kanada'da son zamanlarda «Folklore Medicines» denen, emniyetliliği gösterilmiş fakat standart klinik çalışmalarla etkili olduklarının ispatı gerekmeyen bitkileri içeren, yeni bir ilaç sınıfının oluşturulması düşünülmektedir. Bu en akla yakın öneri gibi görünmektaysa de planın A.B.D.'de benimseneceğine dair çok az umut vardır.

Amerika'da bitki kimyası ihmal edilmediği halde son zamanlarda bitkilerin fizyolojik aktivitesine veya klinikte kullanımına az önem verilmektedir. Maddi nedenlerden dolayı burada bitkiler üzerinde ciddi çalışmalar herhalde hiçbir zaman yeterli sayıda yapılamayacaktır. Bu da bitkisel alanda Avrupalı bilim adamlarının çok daha fazla çalışmalarını gerektirmektedir.

Doç. Dr. TÜRKÂN GÜRKAN'I KAYBETTİK

Üniversite ve eczacılık toplumu çok değerli bir elemanını zamansız yitirmenin acısı içinde...

İ.Ü. Eczacılık Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Türkân Gürkan'ı 12 Ocak 1987 günü kaybettik.

Doç. Dr. Türkân Gürkan 1947 yılında dünyaya geldi. 1969 yılında İ.Ü. Kimya Fakültesinde Kimya Yüksek Mühendisi olarak öğrenimini tamamladıktan sonra İ.Ü. Eczacılık Fakültesi Ana-

litik Kimya Kürsüsü'ne asistan olarak atandı. 1973 yılında eczacılık bilimleri doktoru, 1978 yılında Analitik Kimya Doçenti ünvanlarını aldı.

Akademik yaşamının tümünü İ.Ü. Eczacılık Fakültesinde sürdüren Doç. Dr. Türkân Gürkan 1974 yılında İskoçya, Aberdeen Üniversitesi, Kimya Bölümünde altı ay, 1975 - 1976 yıllarında Amerika Birleşik Devletleri, Florida Üniversitesi, Eczacılık Bölümünde iki yıl süreyle ünlü araştırmacı Prof. Dr. Edward R. Garrett ile birlikte bilimsel araştırmalar yaptı.

Olağanüstü kişiliği ve üstün araştırmacı yeteneği ile yurt dışındaki çalışma arkadaşları ve üniversite çevresinde de büyük beğeni, sevgi ve saygı toplayan arkadaşımız akademik yaşamı süresince hep doğrudan ve iyiden yana oldu. Bilgi ve deneyimlerini etrafına aktarmak için sürekli çaba gösteren Doç. Dr. Türkân Gürkan çok kısa süren öğretim üyeliği döneminde bir doktorant yetiştirdi. Çoğu uluslararası bilimsel dergilerde yayınlanmış onbeş adet makalesi bulunan Doç. Dr. Türkân Gürkan'ın akademik yaşamının en verimli döneminde aramızdan ayrılması üniversite toplumu için çok büyük kayıptır.